

מאורת הארי

קטע מרומן

אלכסנדר פטרוב

מסרבית: דינה קטן בן-ציון

מכוננית החל סרגון לדבר על האפשרויות לשלום בין שני העמים בארץ הקודש. יש בה די מקום לפלשתינאים וליהודים, ולא במדינה אחת, כי אם בשתי מדינות. ליהודים יש זכות למדינה משלהם! ולא מפני שכך כתוב בכתבי הקודש, שכן הוא מתנגד לפוליטיזציה של התנ"ך, אלא מפני שזו המציאות בהיסטוריה המודרנית. במובן הזה נבדלים הנוצרים הפלשתינאים מן האירופים. בהצדיקים את המדינה היהודית מסתמכים הנוצרים האירופים, ובמיוחד האמריקנים, ולא רק היהודים האורתודוקסים, על מקורות התנ"ך. אבל התנ"ך איננו דבר האל, כמו הקוראן. התנ"ך הוא ספר תולדות היחסים בין בני האדם לבין אלוהים. כל מה שכתוב בכתבי הקודש, למעט עיקרי הדת והמוסר, יש לקרוא ולפרש בהקשר ההיסטורי. האמונה נצחית, אך היא איננה על-זמנית ועל-היסטורית. כתבי הקודש נקראים שוב ושוב ובכל עת הם מיושמים מחדש בהתאם לנסיבות החדשות. הנצרות והאיסלאם מהוות גם הן נסיבות חדשות, היסטוריות ודתיות. אנשים במזרח התיכון, ששלוש הדתות המונותאיסטיות נולדו בו, חשים ויודעים זאת היטב. לכן גם מה שאלוהים הבטיח לעם ישראל לפני כמה אלפי שנים אי אפשר להעביר פשוטו כמשמעו לעולם בן זמננו במושגי הבטחות או הנחיות לגבי המעמד ההיסטורי הנוכחי. הנצרות באה לעולם גם היא כפרשנות חדשה של המקרא ברגע מסוים בהיסטוריה. הברית החדשה מהווה פירוש חדש של התנ"ך ומרחיבה את האופק שלו. על כך כתב גם אביו [של סרגון, שהיה סופר ידוע, ד.ק.]. גם הוית העתיק הירוק מספר ירמיהו איננו מה שהיה פעם. ענפים חדשים הופיעו עליו. הנוצרי. המוסלמי. כל הענפים צריכים להיכלל בהבטחה האלוהית - ממשיך סרגון בלי ליאות - לכולם חייבת להיות זכות לחיים. בכל ארץ, לא כל שכן בארץ הזאת, ארץ הקודש. אסור לשבור את הענף העתיק, היהודי, כפי שעשו האינקוויזיציה בספרד והנאציזם ברחבי אירופה. אך גם לענפים החדשים יש זכות לחיות על גזע הזית האלוהי. לחיות חיים שווי ערך.

הנה, זה מתחיל שוב [ההזיות שחוה סרגיי - ד.ק.ב.]. לעיני סרגיי עצים שני עצים רפאיים של גזע הזית השחור, שצמרתם פונה כלפי האדמה. שני גזעי זית. תאומים.

רומן על ישראל וישראל כרומן

במשפט "רומן על ישראל וישראל כרומן" הוצג ספרו של המשורר והמספר הסרבי אלכסנדר פטרוב, במסיבה שנערכה לכבודו בבלגרד (עם צאת ספרו שם בדצמבר 2004).

אלכסנדר פטרוב הוא משורר ידוע הכותב סרבית, עטור פרסים ומתורגם לשפות אחרות, לרבות לעברית (שיריו ראו אור בעבר בעיתון 77 ובגיליון של 'מקרוב', ובספר **הביתה אל החשכה** בתרגום מאנגלית בידי אורי בנשטיין. פטרוב, משורר, מספר וחוקר ספרות, המלמד כיום באוניברסיטת פיטסבורג, השתתף בפסטיבל המשוררים שנערך אשתקד בירושלים. רעייתו של אלכסנדר פטרוב, גם היא דוקטור לספרות, כיהנה עד לא מכבר כשגרירת סרביה בישראל.

בנוסף על ספרי שירה ומחקר כתב אלכסנדר פטרוב גם שלושה רומנים, שהאחרון בהם הוא **מאורת הארי**, שעלילתו מתרחשת בישראל. גיבורו סרגיי הוא פרופסור סרבי המלמד באוניברסיטה אמריקנית, אשר מגיע למסע צליינות פרטי בארץ הקודש, שבחלקו מתחקה על עקבותיו של הקדוש הסרבי סאווה, שחי במאה השלוש עשרה ושביקר פעמיים בארץ הקודש ובמנזר מר סבא העתיק שבמדבר יהודה, הפועל בציפות משלהי המאה החמישית. ידידיו של סרגיי, הנזכרים גם הם בשני הקטעים שתרגומם מובא בזה, הם סרגון, ערבי נוצרי, בנו של סופר ערבי ידוע, בן למשפחה מבית לחם, שלאחר 1948 בניה נפוצו בעולם. סרגון הוא מזרחן, מומחה ללימודי ערב, גם הוא מרצה באוניברסיטה אמריקנית. שרה היא סטודנטית של סרגון, חברת קיבוץ שער העמקים. (ברומן נזכרות בשמן גם כמה דמויות לא בדויות של ישראלים ממוצא יוגוסלבי.) בדרכם לחיפה נעצרים השלושה לארוחת צהריים במסעדה שבבעלות חברו של סרגון, שבה מתרחש פיגוע בידי מתאבדת ערבייה. סרגיי נפצע בפיגוע.

ספרו של פטרוב נוגע מתוך הבנה ואמפתיה בסבך הסכסוך הישראלי-ערבי, על שורשיו ותוחלתו, ובטרגדיה המתחוללת משני צדי המתרס. מעט מהיבט זה בא לידי ביטוי בשני הקטעים שתרגומם מובא להלן. בראשון מתנהלת שיחה בין סרגון לסרגיי, ובעקבותיה חווה סרגיי מעין התגלות שבה הסכסוך הישראלי-ערבי נכרך בנפשו במועקה שהסרבים חשים בעניין קוסובו. בקטע השני מתעורר סרגיי בבית החולים לאחר הניתוח שנעשה בו בעקבות פציעתו בפיגוע. הקטע מתאר את המתחולל בזיכרונו ובנפשו בהקיצו מתרדמת הניתוח.

ד.ק.ב.

"אינך מזכיר את שבירת הענף היהודי, או הישראלי, על ידי המוסלמים במלחמת 1948?"
 "האם לא שילמנו ביוקר גם על החטא הזה? וכלום אין הפליטים הפלשתינים ממלחמה זו משלמים על כך עד היום?"
 "על משגים משלמים ביוקר כל עוד האדם, או העמים, אינם משתחררים מהם בהיבנם כי אלה משגים ויש לסגת מהם. איך? במחיר יקר. כי המשגים הללו עולים ביוקר. עמי התנסה בכך ועודנו משלם בסבלותיו."

לעיניו של סרגיי מצטיירת, כאילו נכתבה על גב זב-דם, המילה
ע ו ר

בד בבד היא נהפכת למילה אחרת, שמהלכת אימה דומה באותיות
השחורות שנכתבה בהן:

q i o i q

"עלה אריה מסבכו ומשחית גויים נסע יצא ממקומו לשום ארץ
לשמה עריך תציגה מאין יושב" (ירמיהו ד', 7).
"... הנני נוטשם מעל אדמתם ואת בית יהודה אָתֹוש מתוכם" (ירמיהו
י"ב, 14)

"והיה אחרי נטשי אותם אשוב ורחמתיים והשבתים איש לנחלתו
ואיש לארצו" (ירמיהו י"ב, 15).

"כן, צריך לשים סוף פסוק למלחמת 1948, המשיך סרגון, כאילו
לא שמע עד הסוף את דברי סרגיי. "על כל מה שקשור במלחמה
הזאת. לא רק כשמדובר על הגבולות, שכיום כבר מהווים עובדה
שהצד שלנו מקבל אותה, אלא גם כשמדובר בפליטים שלנו. עלינו
להקים בתים חדשים לאומללים שבמחנות הפליטים. שהרי כשאנו
דורשים כי ישובו לישראל, זה כאילו אנו דורשים את מות המדינה
היהודית. לבי מבקש לזנק מן החוזה כשאני אומר זאת, בכל זאת אני
אומר - אין ולא תהיה להם שיבה אל בתיהם. לשווא נשאו עמם את
מפתחות הבתים שמהם ברחו או גורשו. לשווא שמרו עליהם עשרות
שנים כעל חפצים קדושים. לשווא! לפחות לך אני יכול לומר זאת.
וגם ישראל חייבת לשים קץ למלחמה האחרת, מ-1967. אין זה קל,
לא לך ולא לכל אדם אחר, לוותר על ביתך ועל אדמתך, או על
ביתו ואדמתו. זה קשה וזה כואב, אבל הסכם משיגים רק בדרך זו,
במחיר כאבם של שני הצדדים. הצדדים היריבים יכולים להסכים
בלי כאב רק על כך שאינם מסכימים! אבל הסכמים על דברים
הנוגעים לחיים ומוות, עליהם משלמים בדרך כלל בכאב הודי גדול.
החיים כואבים, מוות אינו כואב."

*

שוב נדמה לו כי הוא מרחף כפי שריחף בלי הפוגה בליל אמש.
האמנם בלי הפוגה? אין הוא יודע בדיוק כמה זמן זה נמשך, אך היה
זה כאילו לפחות מחצית הלילה שהה מעל למיטתו משעה שנעור
לאחר הניתוח. עשתונותיו חזרו אליו, אף שנדמה לו שרק בתוכו
התפכת. הוא נזכר במה שקרה לו במסעדה, אתמול. לעיניו קם מראה
המתים והפצועים, שביניהם שכב על רצפת האבן. ממש טבח. לאחר
הפיצוץ השתררה תחילה דממה. דומיה מחרידה. אַלם שמקפיא את
הדם. הרי אני הוא זה שמדמם! עורו נהפך לסמרטוט לח, קמוט, זב
דם. להרף עין איבד הכרה. מששבה אליו הכרתו, היה זה גיהינום
אמיתי. הוא רואה את פניהם טרופי הדעת של אלה שנתרו עומדים
על רגליהם. וכי איך לא יתפלצו למראה הבשר האנושי המרוטש.
הוא שומע שוועות, זעקות, אנקות, בכי. הפצועים, למרבה הפלא,
שוכבים על הרצפה, שקטים לגמרי. אף הוא עצמו לא הוציא הגה
מפיו. כאילו שדבר אינו כואב לו. כאילו הוא שוכב בתוך גוף זה.
בתוך שק בשר מחורר, זה. כמה בחורים העבירו אותו למכונית.
תחילה חשבו כי הוא מת, ואז הבחינו שפקח את עיניו. למזלו בדיוק
הגיע אמבולנס למקום. כבר בתוכו מגישים לו עזרה ראשונה. חובשים

את הפצועים, עוצרים את זיבת הדם.
הוא שומע את הצליל החודרני של ילל האועקה. לא, אין הוא מפחד.
המכונית שועטת בטירוף, נדמה לו במעלה הכביש, ואז נושאים
אותו על גבי אלונקה. על מיטה ניידת מסייעים אותו עד לחדר הניתוח.
הם מדברים אליו, אומרים משהו, אך הוא אינו מבין את דבריהם. אל
נכון אומרים לו שהכל יהיה בסדר. אינם תופסים שהוא זר כאן. אור
הנורה הצהוב מגיע היישר אל עיניו. הוא שוקע בתרדמה. בלי חלומות.
הנה, קרה שגם הוא ישן כמת במשך שעות. ושמא באחד הרגעים
באמת היה מת. שמא תחילה הקיץ במוות. או אולי על קו הגבול
המפריד בין מוות ובין חיים. הוא מרחף בין חלום למציאות. לא,
כעת אינו מרחף כפי שריחף בליל אמש. הוא חש רק בכעין סחרחורת.
עפעפיו כבדים והוא מרים אותם במאמץ. ואילו בליל אמש לא חש

בהם כלל. עיניו היו פקוחות לרווחה. כן, אבל אלה היו העיניים
הפנימיות. איזה עיניים פנימיות? אלו שבהן הוא מתבונן בעולם
מפנים העפעפיים. אבל לא, בעיניים הללו התבונן בעולם החיצון.
מגבהים סקר היטב את חדר בית החולים, הדחוס במיטות, שבהן
הפצועים שוכבים, בעיניים עצומות. והוא? מרחף ממעל למיטתו.
באיזה גובה? זאת אינו יודע. לא עולה בדעתו לחשוב על כך. חשוב,
הכי חשוב, להרגיש עכשיו טוב. כאילו משעה לשעה כוחותיו חוזרים
ושבים אליו. ועליו לאגור כוחות ולשמור עליהם ככל האפשר, למחר.
מחר בוריס [בנו - ד.ק.ב.] עומד להגיע. בוריס שלו. הוא לא היסס
לרגע לצאת מיד אל מעבר לאוקיינוס האטלנטי כדי להיות לצד
אביו. איך הצליח לקבל מקום במטוס? וכמה עולה כרטיס הטיסה
כשקונים אותו בדחיפות, ערב הטיסה? מה עוד שבימי חג ומועד
לנוצרים. ואילו בוריס עדיין חוסך כסף. הוא רק מתחיל לעמוד על
רגליו בעולם החדש. האם הבין נכון, שבוריס ממריא הערב? ושהוא
מגיע מחר בבוקר? אלוהים, בוריס! כמה הוא מייחל לראותו ולחבקו.
והלילה, בשעה שהיה מרחף מעל למיטתו, כשהוא נפרד מהחיים,
עלה בדעתו - לו רק יכול היה עוד פעם אחת לפחות לראות את בנו.
והנה, בוריס לא היסס אף לרגע לבוא כדי להימצא לצדו. וזאת אף
שידוע לו כי אביו כבר יצא מכלל סכנה ונחלץ מחיבוך המוות.
חיבוך המוות! והרי אין זה החיבוך הקר, כפי שהצטייר ברוחו! להרגיש

כאילו עצמותיך נשברות. אך למעשה אינך מרגיש כלום, שום לחץ. אפילו לא מועקה. נהפוך הוא! אתה מרגיש קליל. משוחרר מעול עצמך, מכאב, מסבל. אפילו מפחד. למען האמת, אתה מרגיש משוחרר מגופך, מחיבוך. אתה יכול לפרוח מתוכו כציפור מתוך הכלוב. אלא שאינך יודע אם תוכל לשוב אליו. כן, בדיוק על כך חשב כאשר, בעודו מרחף מעל למיטה, התבונן בעצמו. האוכל לרדת, לחזור אל תוך עצמי, לשוב ולעגון בתוך גופי?

הוא הרגיש כמו אז, פעם, מזמן, כשבילדותו התרחק מן החוף ונלכד במערבולת המים. לא, הוא לא הסתובב במעגל, אבל לא היה מסוגל להיחלץ מן הורם ולשחות אל החוף. הוא מתאמץ, שוחה, כוחו אוזל, הוא רואה את החוף שאפילו אינו רחוק, אבל אין הוא מסוגל להגיע אליו. הוא מנסה לצלול ולשנות כיוון, אך נשאר לכוד בתוך המעגל המכושף. אין הוא טובע, אך הוא כבר משער שהחיבוך המתעתע הזה, הקליל והעדין, ימשוך אותו בכל זאת ברגע מסוים, לעולמים, אל הקרקעית. מדוע לקרקעית? הוא ילגום אותו עד לקרקעית, כפי שלוגמים מים מכוס. הוא יספוג אותו אל קרבו! גם הוא יהפוך למים, יתבלבל בהם. הוא יחזור אל המים הקודרים, שפעם, משכבר הימים, הגיח מתוכם בועקה.

אליהם הוא חוזר בלא כאב, בקלות. ובלא זעקה. למה שיצעק? הערב יורד, הוא הגיע כדי לשחות בטרם שקיעת החמה, ועתה כבר החושך יורד. גם אם יצעק, איש לא ישמע אותו. ואז פנה לשחות אל האופק, וכאשר החל להתרחק, ידע כי ניצל. אם איזה טורף ימי לא יחצה את נתיבו, הוא יגיע אל החוף בדרך עוקפת.

איזו הרגשה נפלאה היא זו, אתה תופס זאת רק כשכפות רגליך נוגעות בקרקע החולית. וגם הלילה, בעת שריחף, קל כנוצה. מתבונן בעצמו השרוע על המיטה כממוסמר אליה, שאל את עצמו אם אי פעם יוכל שוב להרגיש את מגע גופו. כך, כפי שכף הרגל נוגעת בקרקעית הים. האם ישוב אל תוך עצמו? אל הכלוב הגופני שלו, כציפור שמעולם לא חיה במרחב החופשי?

ומי זה, בעצם, הוא? זה שמרחף, או זה השוכב שם למטה בעיניים עצומות? האם הוא החולה, או שמא כפילו נטול-הגוף? הוא מתיק את מבטו מעצמו. מסביבו, בגבהים, אין איש. או שמא, אם יש, הנפשות המרחפות הללו סמויות מעין רואים: לראשונה הוא שומע גם בת קול. היא מגיעה אליו אמנם ממרחקים גדולים, כאנחה כבדה. מעין חרחור. הוא מצותת למילים, המעלות בדעת תפילה. האם זה הוא, שמתפלל? כן, הוא רואה היטב את עצמו מניע שפתיים! ואת ראשו היטב אל החלון? מדוע אל החלון? הנה הוא מפליג באוויר, לעבר החלון. ומבחין בנורה. מנורת רחוב פשוטה. בה בעת הבחין גם בענף. הענף הכה בזוגית החלון. חרש, באופן כמעט בלתי נשמע. אלוהים, הרי זה ענף הזית. ועוד הזית השחור ההוא! לראשונה הוא נתקף אימה! ובלחץ כובד האימה הידרדר וצנח מטה, אל תוך עצמו.

מבעד לזוגית החלון מנופף אליו ענף הזית השחור, מואר בנוגה צהבהבה. הענף מנופף, כפי שמנופפים בתחנות רכבת בפנס, או בכף היד, לרכבת המתרחקת אל תוך הלילה. משמע, זה הסוף. הוא חוזר לבסוף אל תוך עצמו, כאל תוך ארון מתים. איש אינו יודע שכעת

הנה מגיע הסוף. רק ענף הזית השחור ופנס הרחוב יודעים זאת. על כן הם מנופפים אליו.

גם ריבון העולם, בוראו ומושיעו, אל-נכון יודע זאת. "אבי, אבינו שבשמים, יתקדש שמך, תבוא מלכותך, ייעשה רצונך. לא רצוני, אלא רצונך! קבל נא, אבי, גם אותי החוטא, אל מלכות השמים שלך. לו ימצא גם בשבילי מקום תחת כנף מלאכים רכה."

בפוקחו לראשונה בפועל את עיניו, באור הבוקר, נדמה לו כי שוב, דרך החלון, מנופף אליו ענף הזית. אלוהים, הרי זה ענף ירוק. הוא מנופף אליו, מברך אותו ב'ברוך הבא'. להיכן? מה זאת אומרת להיכן? הרי זה בית החולים! והענף מנופף לי דרך חלון בית החולים! האם זהו ענף של זית? או שמא ענף אחר? גם לפסטרנק נופף ענף אחד, אינני יודע איזה, בעודו נפרד כך, בבית חולים, מן החיים. משמע שאני חי! כלום לא הייתי חי גם אילו קיבל אותי ריבון העולמים אל מלכותו? אילו נענה לי כאשר התפללתי אליו בשפתיים יבשות, רותחות!

סרגיי חזר ופקח את עיניו. ושוב הוא רואה את שרה ואת סרגון ניצבים ליד מיטתו. זוהי כבר שעת ערב. מנורות לילה דולקות בחדר בית החולים. הוא שומע את קולה של שרה האומרת לו שדיברה עם אַסְתֶּר [ידידתו הקרובה של סרגיי, רופאה העובדת בבית חולים בצרפת - ד.ק.ב.] היא שמעה על האסון שאירע בחיפה. היא לא טילפנה כי לא היה לה מספר הטלפון הישראלי של סרגיי.

"אמרת לה שברצונך להתבודד עשרה ימים בארץ הקודש, במנזר הסגור בפני נשים. ולכן גם לא תנהל שום שיחה מהמנזר, אפילו לא איתה. היא הבינה זאת. הסכמתם שתטלפן אליה ערב היציאה בדרכך חזרה לפרו. כתבת לה אתמול בבוקר שאתה נוסע לאחד הקיבוצים, לא רחוק מחיפה, בחברת חברך הפלשתינאי. היא ציפתה שאתמול, בשובך, תטלפן אליה. רק משלא קיבלה שום ידיעה ממך, החלה לחשוש שמא קרה לך משהו. היא תהתה, מדוע אתה מניח לה לדאוג. לאחר שחיכתה וחיכתה, החלה לטלפן כמטורפת לבתי חולים בארץ ולשאול עליך. אך בבתי החולים שרר ממש תוהו ובוהו. נוסף על המתים היו פצועים רבים. היא לא הספיקה לברר כלום, עד שביום ראשון לפני הצהריים, עת השתתפה בתפילה בכנסייה, הוועקה בדחיפות לבית החולים, בשל תאונת דרכים. בשומעה שנתרת בחיים, ולאחר שמסרנו לה את מספר הטלפון של בית החולים הזה, היא יצרה קשר עם הרופאים. מפייהם נודע לה שהניתוח הצליח. רק זאת ולא יותר. היא מקווה להמריא לתל אביב מחר בצהריים. עדיין אין לה כרטיס טיסה, אבל היא ברשימת ההמתנה. הבטיחו להשיג לה מקום, לו גם במחלקת העסקים. ואם לא מחר, אז לבטח מחרתיים. הנה כי כן, תכרה מצוינת מזומנת לסרגיי לימי ראש השנה.

סרגיי המתין ששרה תאמר כל מה שביקשה להגיד לו, ואז פנה לסרגון בשאלה, מה עלה בגורלם של קרוב המשפחה ושל חברו, שם במסעדה. סרגיי נוכח לדעת כי סרגון היה בר מזל, שאפילו לא נפצע.

"רק באופן קל, ברגל," עונה לו שוב שרה. סרגון יושב כמאובן במקומו, חסר כוח או משולל רצון לפתוח את פיו. "הקרוב של סרגון וחברו הערבי הצילו את חייו של סרגון. ברגע

לסגת עד הסוף, עד המטר האחרון של הגבול הבינלאומי המוסכם! טוב, זה לא חייב להיות ממש עד המטר האחרון. גם הפלשתינאים מסכימים שאפשר לדון בכמה אחוזים ואפשר להגיע לחילופי שטחים כפיצוי. אבל רק אז, אני אומרת, תהיה לנו הזכות, כלומר זכות מוסרית מלאה להשיב במלוא העצמה הצבאית שלנו על המכות. אם עוד יהיו אז מכות מצדם! ולא בגלל חיילים שלנו שנהרגו בג'נין! או במחנה פליטים ליד ג'נין! אנחנו אומרים שהם נהרגו בתוך קן צרעות טרוריסטי. אז נכה בקן הצרעות, נשמיד את הקן הטרוריסטי כשהצרעות מתוכו יתקפו אותנו על אדמתנו שלנו. וכשהחיילים שלנו לא יהיו עוד בפלשתיין! בעוד ש כך, כל זה הוא מעגל מטורף של רצח והתאבדות, המשותף להם ולנו. מפרסמים הצהרות, מגנים

את הפיגועים, כותבים דו"חות, מתכננים ומבצעים פעולות תגמול! חלק מהאנשים מסתייג מהטרור, אחרים מצדיקים את פעולות הנקם שלהם ותולים אותן באיום על ביטחונם, כשם שהראשונים מצדיקים את הפיגועים באזרחים בהתקוממות של המדוכאים והמושפלים נגד הכיבוש והפרת זכויות האדם! כתוצאה מחד-גדיא מטורפת זו מתים אנשים משני הצדדים! ורבים ביניהם חפים מפשע, על לא כל עוול בכפם, כמוך, למשל!

מה זה, שרה כבר קוברת אותי - סרגיי תופס את עצמו במחשבה הקודרת, בעודו מנסה בזקיפת גבות ותנועות הראש לפייס איכשהו את שרה, שבדומה למה שחש בעת פגישתם באמריקה, מבית חזה החלה שוב נושבת מעין רוח מדברית, אשר מוחה הכל.

"ולא רק יחידים, לפעמים גם מדינות נתפסות לדחף התאבדותי כזה! ועמים שלמים! ההתאבדות עשויה להתפשט כמחלה מידבקת! האם אתם שם, בארצכם לשעבר [הכוונה ליוגוסלביה-לשעבר - ד.ק.ב.] וכיום, ולא ניכנס כעת לשאלה בגלל מי ובשל מה, לא הייתם נתונים במשך עשור שלום, ואולי עודכם נתונים במצב התאבדותי קולקטיבי כזה!"

"במצב של ריחוף", מלמל סרגיי, כל כך בשקט, ששרה כנראה כלל לא שמעה את דבריו.

הנורא הוא הם ניצבו בין המתאבדת לבין סרגון. עמדו כשגבם מופנה אליה. אחר הצהריים, בזמן שאתה ישנת, סרגון היה בהלוויה שלהם. בדיוק עכשיו חזר. "כבר התחילו לקבור את הקורבנות?" "כן, כמה מהם כבר היום, והנותרים מחר." "מי היתה האשה הזאת?" שאל סרגיי כעבור שתיקה קצרה.

שרה הושיטה לו את העיתון ובו תמונת המתאבדת. בעמודו הראשון של ה'גרזולם פוסט', מתחת לכותרת המודיעה על תשעה עשר חללים, הוא רואה את תמונתה. כן, זו היתה היא. אלא שבתמונה הזאת היא לבושה שמלה שחורה עטורת צווארון לבן. את תשומת לבו מושכת תמונת גבר ואשה הנושאים בזרועותיהם ילד זב דם. רואים רק את פלג גופו התחתון של הילד. מכנסיים קצרים, רגליים חשופות ונעלי ספורט. שרה, כאילו ליוותה את מבטו של סרגיי, אומרת שבין המתים יש כמה ילדים. זה היה בשבת, כשהמסעדה היתה מלאה. ביום זה יוצאות משפחות שלמות לבילוי משותף, טיול בהרים או על חוף הים, קניות או פשוט ארוחת צהריים במסעדה. כך היה גם בשבת הטרגית הזו. ההתפוצצות הזאת פשוט מחקה שתי משפחות בנות חמש נפשות. אחת מהן היתה מקיבוץ שבקרבת מקום. בהלוויה, שנערכה בבית קברות לא הרחק ממקום המסעדה, נקבצו היום כל חברי הקיבוץ. הקיבוץ הזה קיים למעלה משמונים שנה. בכל תולדותיו לא אירע לו אסון בהיקף כזה. אם כי גם בעבר נרצחו בו חברים, ולא פעם. השכנים הערבים לא הניחו להם אפילו לפני הקמתה של מדינת ישראל. הפיגוע הזה משול בעוצמתו לרעידת אדמה. כל בתי החולים מלאים. בין הפצועים עשרה ילדים. יש פציעות קשות, ואחרות, למרבה המזל, קלות יותר.

"והאשה?"

"האשה הזאת משפטנית. כנראה עורכת דין. מג'נין. שמעת על הטבח בג'נין, באביב?" "טבח?"

"טוב, קיימות גירסות שונות. הפלשתינאים טענו תחילה שהישראלים הרגו כמה מאות אזרחים בפעולת תגמול, לאחר ששלושה עשר מחייליהם עלו בג'נין על מארב ונהרגו. הישראלים הכחישו את המספרים האלה. ואכן התברר שהיו כחמישים חללים, מהם כארבעה עשר אזרחים. האם זה מעט? חלק מהעיר נחרב כליל, אדמה מיושרת. יותר ממאה בניינים נהרסו. ויותר ממאה ניווקו. איך לכנות את זה? פעולת הגנה צבאית? ואיזה תוצאות יש לה? הפלשתינאית הזאת, עורכת הדין, איבדה בפעולה הזאת את אחיה ואת בן דודה. והגה, בסוף אותה שנה, מגיעה נקמתה. שוב עשרות אזרחים תמימים, מתים. ושוב ילדים ביניהם! היום מודיע הרדיו שכוחות הצבא שלנו יישרו את הבית עם הקרקע. שוב נקמה! שוב שן תחת שן! ומה יבוא לאחר מכן? עוד נקמה, עוד תגמול. וככה כל הזמן, במעגל.

אני אומרת לך, סרגיי, גם אני לא בעד הימנעות ממכת נגד בתגובה למכות שמכים בנו הטרוריסטים האלה, הג'יהאד האיסלמי, או החמאס, יהיה שמם אשר יהיה. אבל כדי שמבחינה מוסרית תהיה לנו הזכות להחזיר מכה תחת מכה, תחילה עלינו להשיג את הזכות המוסרית הזאת. ואיך נשיג אותה כל עוד אנו מחזיקים תחת כיבוש אדמות של פלשתינאים? וכמה זמן זה נמשך? עשרות שנים! ולמה? עד מתי? יש לסגת מכל האדמות הללו! לא לחצאין, לא חלקית!